

	Pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4 A	Psykisk helsevernloven	Helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9	Helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 10	Nødrett/nødverge etter straffeloven § 17 og § 18	Helsepersonelloven § 7 (øyeblikkelig hjelp)
<i>Hvem kan tvangen brukes overfor?</i>	Pasienter over 16 år uten samtykkekompetanse som motsetter seg helsehjelpen	Pasienter med alvorlig sinnslidelse, uten samtykkekompetanse eller som er til fare for andres eller eget liv og helse	Personer med utviklingshemming	Personer med rusmiddelavhengighet	Alle	Personer som trenger øyeblikkelig helsehjelp
<i>I hvilke situasjoner gjelder reglene?</i>	Somatisk helsehjelp <i>(Reglene gjelder ikke undersøkelse og behandling av psykisk lidelse eller der pasienten er til fare for andre. Ved undersøkelse og behandling av psykisk sykdom med tvang gjelder psykisk helsevernloven. Ved fare for andre gjelder nødrett/nødverge)</i>	Undersøkelse og behandling av psykiske lidelser i spesialisthelsetjenesten	Ved bruk av tvang og makt som ledd i helsetjenester i hjemmet, personlig assistanse (praktisk bistand og opplæring og støttekontakt), plass i institusjon og avlastningstiltak <i>(For tjenester som også omfatter helsehjelp, gjelder kapittel 9 kun pleie og omsorg. Bruk av tvang for å gi annen somatisk helsehjelp må følge reglene i pbrl. kapittel 4 A)</i>	Når en person med rusmiddelavhengighet utsetter den fysiske eller psykiske helse sin for fare og hjelpetiltak ikke er nok, eller når en gravid kvinne har rusmiddelavhengighet av en slik art at barnet med overveiende sannsynlighet blir født med skade	I nødsituasjoner, der personen må gjøre en ellers ulovlig handling for å redde person, helse eller eiendom eller må avverge et angrep eller forsvare seg	Når helsehjelp er «påtrengende nødvendig», det vil si når personer er i akutt fare og trenger øyeblikkelig helsehjelp
<i>Hvor kan tvangen brukes?</i>	Alle steder hvor det gis helsehjelp, både på institusjon og i pasientens hjem, i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og i spesialisthelsetjenesten	Spesialisthelsetjenesten	Den kommunale helse- og omsorgstjenesten	Institusjon	Hvor som helst der det er en nødsituasjon, et angrep eller en annen akutt situasjon	Der akutt situasjonen for helsehjelp oppstår

<i>Hva regnes som tvang?</i>	Tiltak for å overvinne og omgå motstand fra pasienten	Undersøkelse, behandling, pleie og omsorg uten pasientens samtykke.	Tiltak personen motsetter seg eller som er så inngripende at de uansett motstand må regnes som tvang og makt	Tiltak uten samtykke	Tiltak der helsepersonellet må gjøre en straffbar handling for å redde person, helse eller eiendom eller må avverge et angrep eller forsvare seg	Pasienten motsetter seg påtrengende nødvendig helsehjelp
<i>Vilkår for å bruke tvang</i>	<p>Pasienten må være over 16 år, mangle samtykkekompetanse og motsette seg helsehjelp</p> <p>Tillitsskapende tiltak må være forsøkt</p> <p>Det må være snakk om å hindre eller begrense en vesentlig helseskade på pasienten</p> <p>Helsehjelpen må være nødvendig og forholdsmessig</p> <p>Helsehjelpen må være den klart beste løsningen for pasienten etter en helhetsvurdering</p>	<p>Tvungent psykisk helsevern:</p> <p>Frivillighet er forsøkt</p> <p>Pasienten er undersøkt av to leger, hvorav én er uavhengig</p> <p>Pasienten har alvorlig sinnslidelse og enten</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Blir helbredet eller vesentlig bedre med tvangsbehandling eller med stor sannsynlighet får sin tilstand forverret i meget nær fremtid uten helsehjelp 2) Utgjør en nærliggende og alvorlig fare for eget eller andres liv og helse <p>Pasienten mangler samtykkekompetanse (unntak: ved nærliggende og alvorlig</p>	<p>Personen har psykisk utviklingshemming</p> <p>Tillitsskapende tiltak må være forsøkt</p> <p>Faglig og etisk forsvarlig, nødvendig og forholdsmessig</p> <p>Tvang for å hindre eller begrense vesentlig skade</p>	<p>Personen utsetter sin fysiske eller psykiske helse for fare ved omfattende og vedvarende misbruk og hjelpetiltak er ikke tilstrekkelig</p> <p>Gravide rusmiddelavhengige: personens misbruk er av en slik art at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade og hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig</p>	<p>Handlingen må være nødvendig og forholdsmessig. Avverge fare for skade som ikke kan avverges på annen måte. Skaderisikoen ved nødrettshandlingen er mindre enn risikoen for fare</p>	<p>Helsehjelpen er påtrengende nødvendig og ikke omfattet av unntakene i pbrl § 4-9</p>

		<p>fare for eget eller andres liv og helse)</p> <p>Institusjonen er egnet</p> <p>Pasienten har fått mulighet til å uttale seg</p> <p>Helhetsvurdering</p>				
Aktuelle tvangstiltak	<p>Ingen uttømmende liste over tiltak i loven. Konkret vurdering av det minst inngripende tiltaket.</p> <p>Aktuelle tiltak kan være legemiddel- og tannbehandling, operasjon, undersøkelse, pleie og omsorg, bevegelsehindrende tiltak, innleggelse og tilbakeholdelse og varslings- og lokaliseringssystemer</p> <p><i>(Innleggelse og tilbakeholdelse kan kun skje i institusjon, ikke i pasientens hjem (herunder omsorgsbolig))</i></p>	<p>Tvungen observasjon</p> <p>Tvungent vern med døgnopphold (tvangsinnleggelse)</p> <p>Tvungent vern uten døgnopphold</p> <p>Tvangsmedisinering, ernæringstilførsel</p> <p>Tvangsmidler</p> <p>Skjerming</p> <p>Begrensninger i besøk, post, telefon og PC</p> <p>Undersøkelse av rom og eiendeler, kroppsvisitasjon</p>	Skadeavvergende tiltak og dekke tjenestemottakerens grunnleggende behov	Tilbakehold i institusjon	Avverge skaden/handlingen	<p>Øyeblikkelig helsehjelp</p> <p><i>(Gjelder ikke helsehjelp omfattet av pbrl § 4-9: blod, blodprodukter, pårørende sultestreik og livsforlengende behandling for døende pasienter. Dette har pasienten rett til å nekte, selv om pasienten har behov for akutt helsehjelp).</i></p>
Hvor lenge kan tvang brukes?	Inntil ett år	<p>Ulike frister avhengig av hva tvangen gjelder</p> <p>Tvungen observasjon: inntil 10 dager</p>	Inntil ett år	Inntil tre måneder	Nå lenge nødretts-/nødvergesituasjonen består	Så lenge akutt situasjonen består
				Gravide rusmiddelmissbrukere: hele svangerskapet, med vurdering minst hver tredje måned		

		Tvungent psykisk helsevern: inntil 3 mnd + fortløpende vurdering				
<i>Hvilke krav gjelder for saksbehandling?</i>	<p>Vedtak skal fattes Journalføring</p> <p>Statsforvalterens skal ha kopi av vedtaket (<i>ikke forhåndsgodkjenne</i>)</p> <p>Overordnet faglig ansvarlig, nærmeste pårørende og pasienten skal underrettes om vedtaket</p>	<p>Vedtak skal fattes Journalføring</p> <p>Kopi av vedtaket skal sendes til kontrollkommisjonen</p>	<p>Melding (bokstav a-tiltak). Vedtak skal fattes (bokstav b og c-tiltak)</p> <p>Journalføring</p> <p>Melding om bokstav a-tiltak skal sendes til faglig ansvarlig for tjenesten, statsforvalteren, verge og nærmeste pårørende</p> <p>Vedtak skal sendes til statsforvalteren for overprøving, og til spesialisthelsetjenesten, verge og nærmeste pårørende</p>	Vedtak Journalføring	Journalføres	Journalføres
<i>Hvem fatter vedtak?</i>	Den som er ansvarlig for helsehjelpen. Kan være lege, tannlege, ansvarlig sykepleier, helsefagarbeider eller andre, avhengig av hva slags helsehjelp det er snakk om	Faglig ansvarlig	<p>Melding om bokstav a-tiltak treffes av den med daglig ansvar for tjenesten, ev. av tjenesteyteren</p> <p>Vedtak fattes av den med det overordnede faglige ansvaret for tjenesten</p>	Barneverns- og helsenemnda	Helsepersonellet som står i situasjonen, journalfører	Helsepersonellet som står i situasjonen, journalfører
<i>Rettigheter for nærmeste pårørende</i>	Nærmeste pårørende skal få informasjon, mulighet til å medvirke og få uttale seg om helsehjelpen. Skal også underrettes om tvangsvedtak og kan klage på vedtaket	Nærmeste pårørende har rett til å be kommunelegen om tvungen legeundersøkelse, rett til å uttale seg før det fattes vedtak og ved	Nærmeste pårørende og verge skal høres før det fattes vedtak og skal få informasjon om retten til å uttale seg, klage og til å bringe vedtaket inn for	Pårørende kan melde bekymring		

		opphør av tvungent psykisk helsevern. Rett til informasjon om vedtak, opprettholdelse og opphør av tvungent vern og overføring. Klagerett til kontrollkommisjonen	tilsynsmyndighet og tingretten Nærmeste pårørende og verge har rett til å klage på a-melding og vedtak etter bokstav b og c			
Rettigheter for verge <i>(Vergen kan også være pasientens nærmeste pårørende og da gjelder rettighetene for nærmeste pårørende tilsvarende)</i>			Verge skal høres før det fattes vedtak og skal få informasjon om retten til å uttale seg, klage og til å bringe vedtaket inn for tilsynsmyndighet og tingretten Verge har rett til å klage på a-melding og vedtak etter bokstav b og c			
Klage/tilsyn	Statsforvalteren er klageinstans	Statsforvalteren (klageinstans for tvungen behandling) Kontrollkommisjonen (klageinstans for tvungen observasjon, tvungent psykisk helsevern, overføring og andre tvangstiltak)	Statsforvalteren Barneverns- og helsenemnda Tingretten	Tingretten	Statsforvalteren Statens helsetilsyn (tilsyn)	Statsforvalteren Statens helsetilsyn
Hvor kan du lese mer?	«Pasient- og brukerrettighetsloven med kommentarer», kommentarene til kapittel 4 A. Rundskrivet finnes på helsedirektoratet.no.	«Psykisk helsevernloven med kommentarer» som du finner på helsedirektoratet.no.	«Rettsikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming» som du finner på helsedirektoratet.no.	«Veileder om tvangstiltak overfor personer med rusmiddelproblemer» som du finner på helsedirektoratet.no.	3.2. Helsetjenestens hjemler for tvang - Helsedirektoratet.	«Helsepersonelloven med kommentarer», kommentarene til § 7. Rundskrivet finner du på helsedirektoratet.no.

